

Nr 85.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1941 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka.
(2:a avd.)

I propositionen nr 63 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 7 februari 1941, föreslagit riksdagen att till Vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 208,000 kronor.

Det av Kungl. Maj:t äskade anslaget är i främsta rummet avsett till ersättande av det ovanför södra sidoskeppstaken å Uppsala domkyrka befinnliga strävsystemet med annat, i huvudsaklig anslutning till ett av domkyrkosakkunniga förordat, av professorn Ragnar Östberg utarbetat förslag.

Domkapitlet i Uppsala har gjort framställning i ämnet, vari bland annat framhållits såsom nödvändigt att ur det omfattande förslaget till restaurering av domkyrkans exteriör bryta ut frågan om ombyggnad av de i sitt nuvarande tillstånd högeligen riskfyllda strävbågarna ovan sidoskeppen. Denna fråga medgäve intet uppskov. De olycksbådande hastigt förvittrande strävbågarna måste med det snaraste avlägsnas. Men det räckte ej enbart med en rivning av dessa. Den tekniska sakkunskapen hade med bestämdhet gjort gällande, att en ersättning för det rivna strävsystemet vore ofrånkomligen nödvändig. En ren förnyelse av det Zetterwallska försträvningssystemet funne domkapitlet ej rimligen kunna ifrågakomma. Domkapitlet ansåge däremot, att ett av Östberg konstruerat nytt strävsystem, vilket efter domkapitlets tillstånd på prov redan utförts beträffande korets fyra östligaste strävor, förtjänade att anbefallas, detta framförallt ur konstruktiv och ekonomisk synpunkt, men ock på grund av dess historiska anknytning till den gestalt, vari domkyrkan framträtt under inemot 200 år, samt på grund av dess framhävande av byggnadskroppens monumentalitet. En viss möjlighet till att vidtaga mindre modifierationer, om sådana skulle befinnas tjänliga, syntes emellertid böra lämnas öppen.

I samband med ombyggnad av strävsystemet borde även ske ett utbyte av den kleristoriemuren krönande blindarkaden av cement mot en ny tegelfris ävensom omfogning och annan nödig murbehandling av kleristoriemuren.

Under kalenderåret 1941 borde arbetena å södra sidan utföras, eftersom strävsystemet å denna sida befunde sig i det mest bristfälliga skicket. Under kalenderåret 1942 borde motsvarande arbeten å den norra sidan komma till utförande. För vardera av dessa båda år torde en summa av i runt tal 200,000 kronor — under förutsättning av ungefärligen samma arbets- och materialpriser som för närvarande — vara behövlig.

Riksantikvarieämbetet har tillstyrkt förslaget under framhållande, att ämbetet ej kunnat underkasta det föreslagna strävsystemets arkitektoniska utformning någon definitiv prövning. Ämbetet förutsatte, att den arkitektoniska utformningen skulle bli föremål för en ingående prövning genom byggnadsstyrelsen och riksantikvarieämbetet, innan det med anslaget avsedda byggnadsarbetet komme till utförande. För ett dylikt bedömande av det föreslagna strävsystemets verkan vore det emellertid nödvändigt, att även kapellkransens taklist gjordes till föremål för försöksbehandling i samband med de redan utförda strävorna å koret. För detta ändamål erfordrades 8,000 kronor, med vilket belopp den av domkapitlet begärda anslagssumman sålunda borde ökas.

Byggnadsstyrelsen har i likhet med riksantikvarieämbetet icke funnit det möjligt att i restaureringsfrågans nuvarande läge taga slutlig ställning till spörsmålet om den arkitektoniska utformningen av nya strävbågar över domkyrkans sidoskepp. Då det emellertid på grund av de nuvarande strävbågarnas synnerligen bristfälliga beskaffenhet måste anses nödvändigt, att åtgärder snarast vidtoges för bågarnas ombyggnad, syntes det styrelsen påkallat, att anslag för ändamålet anvisades för nästa budgetår. Jämväl styrelsen förutsatte, att utformningen av det nya strävsystemet skulle bli föremål för en ingående prövning genom styrelsen och ämbetet, innan arbetet komme till utförande. Vidare biträdde riksantikvarieämbetets förslag, att ett belopp av 8,000 kronor ställdes till förfogande för komplettering av hittills utförd provmurning. Styrelsen tillstyrkte därför, att anslagsbeloppet i dess helhet bestämdes till 208,000 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört i huvudsak följande:

Det hade givetvis varit önskvärt, om ställning till frågan om den arkitektoniska utformningen av nya strävbågar över domkyrkans sidoskepp kunnat tagas i samband med ståndpunktstagande till restaureringsfrågan i dess helhet. Den verkställda undersökningen hade emellertid visat, att förstörelsen av de nuvarande strävbågarna ovan sidoskeppen vore så långt framskriden, att ett uppskov med restaureringen i denna del icke vore tillräddig, i all synnerhet som det under nuvarande förhållanden torde vara ovisst, när den av allt att döma omfattande restaureringen av domkyrkan kunde komma till utförande. Departementschefen delade den av riksantikvarieämbetet och byggnadsstyrelsen uttalade uppfattningen att

den arkitektoniska utformningen av det nya strävsystemet skulle bliva föremål för en ingående prövning, innan arbetena komme till utförande. Departementschefen hade intet att erinra mot de föreliggande kostnadsberäkningarna. Det för ifrågavarande arbeten erforderliga beloppet uppskattade departementschefen således till 208,000 kronor. Det syntes lämpligt, att vid nämnda omprövning även domkyrkoförsamlingen erhöle tillfälle giva sin mening tillkänna.

Med hänsyn till arbetenas brådskande natur förordade departementschefen, att nämnda belopp upptoges på tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. Departementschefen hade förvissat sig om att de ytterligare överväganden, som enligt vad nyss sagts vore erforderliga, icke skulle nämnvärt försena arbetenas igångsättande. Då arbetena borde utföras med det allra snaraste, torde anslagsmedlen ej böra bindas av särskilda, av arbetslöshetsläget motiverade villkor. Det syntes mest ändamålsenligt, att arbetena ej utbjödes på entreprenad utan utfördes i samma ordning som gällt beträffande hittills utförda erforderliga skyddsåtgärder. Frågan om fördelningen av de nu ifrågavarande kostnaderna mellan staten och de för domkyrkan eljest ansvariga torde icke böra nu avgöras utan upptagas i samband med prövningen av frågan om medelsanvisning till de ytterligare restaureringsarbeten, som prövades vara erforderliga.

Den i förevarande ärende verkställda undersökningen har givit vid handen, att förstörelsen av de nuvarande strävbågarna ovan domkyrkans sidoskepp framskridit så långt, att ett uppskov med restaureringen av domkyrkan i denna del icke kan anses försvarbart. Det nu framlagda restaureringsförslaget omfattar, förutom vissa smärre restarbeten, vilka icke kunnat utföras medels av 1939 års urtima riksdag till vissa skyddsarbeten å domkyrkan anvisade medel, huvudsakligen rivning av strävsystemet ovan södra sidoskeppstaken och dess ersättande med strävbågar enligt ett av professor Ragnar Östberg framlagt förslag. De redan nu å koret utförda strävbågarna enligt sistnämnda förslag hava synts utskottet innebära en i stort sett lycklig lösning av strävsystemets utformning. Utskottet förutsätter emellertid liksom riksantikvarieämbetet och byggnadsstyrelsen samt departementschefen att det nya strävsystemets arkitektoniska utformning blir föremål för en ingående prövning av nyssnämnda två myndigheter innan arbetena komma till utförande. De gjorda kostnadsberäkningarna hava icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet tillstyrker därför, att å tilläggsstat II för innevarande budgetår anvisas det av Kungl. Maj:t äskade beloppet å 200,000 kronor för strävsystemets ombyggnad jämte 8,000 kronor för den nödvändig befunna försöksbehandlingen av kapellkransens taklist.

Vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang anfört har icke föränlett någon invändning från utskottets sida.

Utskottet hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må till *Vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 208,000 kronor.

Stockholm den 22 april 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Per Gustafsson, Pauli, Bernhard Nilsson, Heiding, Sven Larsson, Carlström, Karl Andersson, Berntson* och *Emil Pettersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Danielsson, Persson* i Falla, *Persson* i Tidaholm, *Holmdahl, Andersson* i Södergård, *Mårtensson, Wallentheim* och *Viklund*.
